

ОРГАНИЗАЦИЈА И ИЗВОЂЕЊЕ НАСТАВНИХ ЗБОРОВА

Наставни зборови, као форма обуке старешинског кадра, нашли су широку примену у првим годинама мирнодопског живота наше Армије. Они су у овом периоду одиграли видну улогу у подизању стручне спреме старешина, а претстављали су и значајну допуну наших школа у овом погледу. Доцније, нарочито после успостављања потпуног система школовања нашег старешинског кадра, појавила су се мишљења да зборови нису више тако погодна форма обуке, што је имало за последицу да се примена овога метода рада при обуци старешина у неким командама знатно смањи. Међутим, искуства неких артиљериских штабова, који су последње две године примењивали ову форму обуке, показују да су зборови остали и даље не само веома погодна форма рада за уздизање стручне спреме старешина, већ и ефикасно и рационално средство за утицање на обуку војника и целокупан живот и рад у трупи.

При овоме треба имати у виду да су зборови у периоду непосредно после рата били првенствено оријентисани на подизање стручне спреме старешина (у првом реду штабних официра), док су посредно и у мањој мери утицали на наставу и остали живот и рад у трупи. Сем тога, они су, у погледу времена одржавања и садржаја рада, били планирани из центра, што понегде није могло бити у складу са конкретним потребама трупе. Међутим, како је данас наш целокупан старешински кадар завршио основно школовање, а један добар његов део добио вишу и специјалну стручну спрему, то је очигледно да и зборови морају добити нову садржину. Њихов основни задатак, по моме мишљењу, данас треба да буде припрема старешина за рад у трупи и допуна обуке старешина у ономе што им школа, односно настава, није могла дати у одређеном периоду, а усто они треба и да пруже помоћ трупи у решавању актуелних проблема.

С обзиром на несумњиву корист од наставних зборова и потребу да они у обуци старешина добију своје право место, ја ћу изнети своје мишљење о организовању и спровођењу наставних зборова, које потиче из искустава стечених у раду једног вишег артиљериског штаба.

Наставни зборови су врло погодан метод за усавршавање старешина и ефикасно утицање на живот и рад трупе, јер се могу планирати и спровести у релативно кратком року, а усто се преко њих може и доста брзо реаговати и утицати на стање одређене службе и

уочене појаве, и на тај начин допринети решавању насталих проблема у настави, животу и раду у трупи. Они омогућавају да старешине (па и војници) смелије и еластичније прилазе појединим питањима наставе ослобађајући се релативно уских оквира које намећу наставни планови и програми. На зборовима најчешће учествују старешине заинтересоване одређеном службом, наставом или неким проблемом, те се потребни подаци о њима добијају из прве руке, а закључци са збора непосредно преносе на извршиоце. То омогућава да се и резултати врло брзо постигну и запазе. Најзад, наставни зборови могу доста допринети подизању и одржавању на потребној висини стручне спреме официра специјалиста (или оних официра који су одређени да изводе обуку код војника специјалиста), као и брзом преношењу на старешински кадар насталих измена у војној теорији или пракси.

На наставним зборовима се могу остварити различити и бројни задаци, као: прикупљање података о одређеном питању (обука специјалиста, материјално обезбеђење наставе, односи у планирању и руковођењу наставом, и др.); давање инструкција за даљи рад; прорада и уједначавање гледишта о важнијим питањима теорије, наставе и трупне праксе, која (на основу увида команде која организује збор) нису добро схваћена и савладана у трупи; упознавање учесника збора са искуствима и новинама у техници и тактици (код нас и у страним армијама), а нарочито упознавање са борбеним средствима против којих ће њихове јединице водити борбу (старешина ПТ јединица са тенковима, старешине тенковских јединица са ПТ артиљеријом и инжињеријом и др.); унапређење методике у организацији и руковођењу наставом и провера стања стручне спреме учесника, итд.

Према постављеном циљу, материји која ће се на збору прорађивати, форми рада и другим околностима, зборови могу бити различито класифицирани, као: специјални, методско-показни, итд., а према положају и функционалној дужности учесника, они могу бити на вишем или нижем нивоу. Тако, на пример, противтенковски збор може бити на нижем нивоу ако су учесници командири батерија и самосталних ПТ водова, а на вишем нивоу ако су учесници старешине ПТ јединица од команданта дивизиона до начелника артиљерије корпуса. У првом случају на збору би се прорађивала наставна питања у оквиру пт одељења, вода и батерије, као: „Избор и уређење ВП за пт оруђе“, „Уређење противтенковске тачке (ПТТ)“, „Уређење противтенковске линије (ПТЛ) пуковске противтенковске резерве (ПТР)“ и сл. У другом случају би се прорађивале разне тактичке поставке и садејство између разних елемената ПТО, као: „Организација ПТО у оквиру пешадиског пука или пешадиске дивизије“, „Рад дивизиске или корпусне ПТР“, „Улога и место ПТ самохотке у ПТО“ и сл. У погледу форми рада, у првом случају би се применила претежно методско-показна занимања (са тежиштем рада на методици), а у другом, претежно решавање тактичких задатака на земљишту и показне вежбе (са тежиштем на тактичким питањима).

У досадашњој пракси зборови су се показали као корисни у питању подизања методике уопште, а нарочито методике одређених специјалности. Тако, на пример, у неким командама су одржани четвородневни зборови са официрима који су одређени да у периоду обуке специјалиста изводе наставу са војницима — извиђачима (јер неки од њих дотада нису изводили обуку извиђача). На збору су проучене одговарајуће одредбе Наставног плана и програма и примерно извршено планирање неких тема, а потом изведено неколико методско-показних вежби уз свестрану дискусију учесника. Збор је дао врло добре резултате, јер су учесници стекли солидну основу за даљи рад, без које би се далеко теже снашли у извођењу специјалне наставе.

На сличан начин могу се организовати зборови и у јединицама. На пример, у оквиру једног пука може се организовати и извести (са војницима и свима старешинама) збор из АБХ службе или збор из инжињерске наставе, користећи за то део времена који је планом и програмом предвиђен за ове предмете, као и део резервног времена. Благодареви пуном материјалном обезбеђењу (уз помоћ специјалних јединица инжињерије и АБХ и наставног филма), а уз солидну организацију, може се на овај начин постићи далеко већи успех у настави него прорадом појединих тема у току редовне наставе. У истом циљу јединице ПТ артиљерије могу да искористе долазак тенкова у свој гарнизон или краће заједничко логоровање са тенковским јединицама.

На наставним зборовима могу се применити различите форме рада, што зависи од циља и карактера збора. На једном наставном збору може доминирати једна форма рада, а може се применити и више различитих форми. Осврнућу се на неке форме рада које су се у досадашњој пракси успешно примењивале.

Анкета. Писмена анкета (у трајању од 1—2 часа) показала се као врло погодна форма рада при отпочињању збора. Њен је циљ да се од учесника прикупе потребни подаци о стању наставе или службе или о неком проблему, да се провери стручна спрема учесника и утврди како су се за збор припремили и сл. Она се спроводи на тај начин што се учесницима дају одређена питања на која они треба да одговоре. Отпочињање збора анкетом омогућава да се одмах уоче слабости у стручној спреми учесника или у њиховом прилажењу неком проблему и да се још у току збора предузму мере за њихово отклањање.

Применом анкете добија се доста у времену, јер се у току од 1—2 часа од учесника добију бројни подаци, док би се за њихово добијање путем усмених реферата или дискусије утрошило много више времена. Поред тога, путем анкете и дискусије, која се на основу њених резултата развија, учесници су у могућности да најбрже сазнају уочене недостатке. Најзад, врло је корисно и то што само сазнање да ће се на збору вршити примена анкета обавезује учеснике да се солидније припреме за збор.

Одговори на анкету саопштавају се учесницима писмено, одмах по извршеној анкети, или усмено на завршној конференцији. Начелно, писмене одговоре треба дати на она питања која обухватају нову или недовољно осветљену материју, као и на питања о којима нема јасних података у одговарајућим правилима.

Ради што бољег увида у ову форму рада, изнећу један пример анкете рађене на једном ПТ збору, из кога се може јасно сагледати њен садржај и корисност.

Презиме и име
 Чин и дужност
 Свршене школе

АНКЕТА

За учеснике ПТ збора одржаног у _____ 16—19 марта 1956 год.

1. — Да ли сте се возили у тенку? Јесте ли запазили нешто значајно што бисте требали имати у виду при организацији ПТО, а посебно пт ватре?

2. — Која су осетљива места на тенку и како она утичу на организацију пт ватре?

3. — Како изгледа борбени поредак тенкова НПП? (Може се претставити пртежом уз најпотребнији текст.)

4. — Која савремена пт зрна познајете (артиљериска и ручних пт средстава)?

5. — За оруђе којим је наоружана ваша јединица дајте следеће податке: успешан домет, брисани домет и пробојност на даљини брисаног домета под угловима од 30° и 60°.

6. — Има ли ваша јединица пушчани полигон, оруђе са упрегнутом пушком и сајлу?

7. — Које књиге и упути постоје за извођење обуке у гађању тенкова? Да ли их има у вашој јединици?

8. — Челни тенк који се креће управно на правац гађања прешао је растојање између два телефонска стуба за 10 секунди. Колико је претицање?

9. — Какав је, по вашем мишљењу, значај ручних пт средстава (РБ, базука, ПТ тромблон „Енерга“)? Где се она постављају у БПГЧ?

10. — Који елементи утичу на моменат за отварање ватре из пт оруђа у БПЧ? Какво је ваше лично мишљење по овом питању?

11. — У шему (прилог 1) уписати тражена растојања и отстојања у метрима.

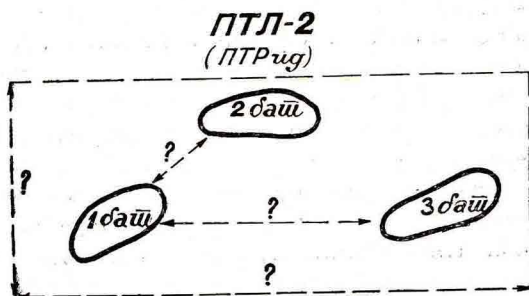
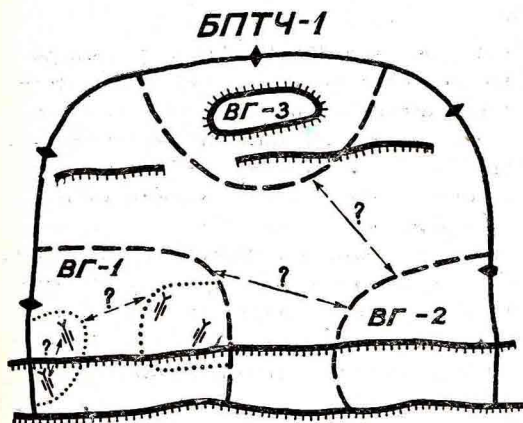
12. — Какав је однос између зоне главне запречне ватре пешадиског наоружања и зоне главне запречне ватре пт оруђа?

13. — Да ли су вам познати случај и резултати борбе ПТ оруђа II пролетерске дивизије са немачким тенковима у Петој непријатељској офанзиви приликом пробијања код Миљевина? Како се он одиграо?

(Време обраде 100 минута.)

Ако је збор на вишем нивоу, у анкети се постављају питања из руковођења и сарадње са органима штаба. Тако, на пример, у анкети збора начелника артиљерије пешадиских пукова корисно је поставити питања, као што су: „Како сарађујете са командом пука у питањима наставе у артјединицама?“, „Када се све врши чишћење артиљериске технике и како сте ово организовали у вашој јединици?“, и др.

Реферати. Као форма рада на зборовима реферати дају ширу основу за дискусију и уједначавање гледишта о разним питањима

Прилог уз питање
бр. 11 анкете

теорије, руковођења наставом и пословима који се односе на бојеву готовост јединица. Реферат обично припрема команда која образује збор, а краће реферате, о питањима достављеним у претходном наређењу за збор, могу поднети и учесници збора. Реферати могу бити и стручне садржине, са циљем да се учесници збора упознају са техничким и тактичким новинама или новим правилским одредбама. Тако, на пример, на ПТ збору се могу дати реферати са темама: „Новине у конструкцији, наоружању и тактици тенкова“ или „Новине у наоружању и тактици пт оруђа“ итд., а на збору извиђача: „Стање извиђачке службе у нашим јединицама“ или „Новине у развоју средстава артиљериског инструменталног извиђања са посебним освртом на радаре“ итд. На збору начелника артиљерије пешадиских пукова могу се дати теме: „Место и улога начелника артиљерије пешадиског пука (НАпп) у руковођењу пословима наставе и бојеве готовости артиљериских јединица пука“ или „Место и улога НАпп у припремном периоду и у току боја, а посебно о његовом односу према командантима матичног и придатог дивизиона и команданту ПАГ-а“, итд.

У дискусији поводом одржаних реферата треба да узму учешћа сви учесници, износећи по спорним питањима своја мишљења или искуства својих јединица. На крају дискусије или на крају збора

претставник команде која организује збор треба да да закључке који ће бити обавезни за све учеснике.

Решавање тактичких задатака на земљишту. Овој форми рада приступа се у тежњи да занимања на збору буду претежно практична. Оваквим радом се постиже: интензивно ангажовање учесника, најрационалније коришћење времена, очигледност у настави, примена пуног материјалног обезбеђења итд. На збору официра извиђача може се у виду решавања тактичког задатка на земљишту обрадити питање: „Организација и рад службе извиђања у артиљерском дивизиону или пуку“ или „Прикупљање и анализа извиђачких података у штабу артпука-групе“, итд. На ПТ збору могу се обрадити теме: „Организација и рад противтенковске тачке“, „Организација ПТО у одбрани ојачаног пешадиског пука“, „Рад противтенковске резерве пешадиског пука или дивизије“ итд., а на збору НАПп: „Организација и рад оруђа за непосредно гађање у нападу пешадиског пука“, итд. Искуство је показало да се овом формом рада на зборовима постижу најбољи резултати који се врло брзо осете у извођењу наставе у трупи. У току извођења задатка учесници могу бити у разним улогама, а повремено и сви у истој улози. Ради уштеде у времену поједини делови задатка могу се извести и показним методом.

Методско-показна занимања. Ова форма рада има за циљ укључивање помоћи учесницима збора у припреми и извођењу занимања код војника и побољшање методике наставе. Да би ова занимања постигла циљ, морају бити материјално потпуно обезбеђена и методски што боље припремљена. Њих обично припрема команда која организује збор, а учесницима се ставља у задатак да у слободном времену, у току трајања збора, сачине план за извођење одређеног занимања. Оваква занимања су редовно постизала циљ и учесницима служила за узор у њиховој доцнијој наставној пракси помажући им да схвате сву озбиљност и тежину припреме једног оваквог занимања, а посебно користи од пуног материјалног обезбеђења. Ова занимања за која се узимају најважније теме из изабраног предмета редовно су указивала учесницима на један од основних захтева методике, тј. да се нађе права мера у погледу обима градива које треба прећи у једном наставном часу, у чему се при обуци војника најчешће греша. Ако је збор посвећен унапређењу методике, онда оваква занимања треба да чине основни садржај збора.

Показне вежбе. Ова занимања имају за циљ да одређена наставна питања (најчешће из динамике боја) прикажу учесницима у њиховој целини. Ове вежбе треба да прикажу учесницима и материјално обезбеђење у пуном обиму које они ретко могу постићи у своме гарнизону. Поред тога, оне треба да прикажу учесницима могућности службе, рода или борбеног средства којим командују, као и против кога њихова јединица треба да се бори. Тако, на пример, на ПТ збору може се извести показна вежба са темом: „Одбијање непријатељских тенкова у оквиру једног БПТЧ“, с тим да учесници у току збора прет-

ходно обраде организацију БПТЧ, а да се у вежби појаве у појединим улогама.

Приказ рада специјалних јединица. На зборовима се могу учесницима приказати и специјалне јединице (ново наоружање, техничка средства и разне организације) — али је то могуће само при изузетно повољном материјалном обезбеђењу. Тако, на пример, учесницима ПТ збора може се приказати: рад тенкова, дејство појединих пт средстава (ручних бацача, бестрзајних оруђа, пт тромблona „Енерге“, бацача пламена), пт ров (ескарпа и контраескарпа), пт стубови, жежеви и сл. На збору официра извиђача могу се приказати поједина средства артиљериског инструменталног извиђања укључно са радарима, и сл. Овом приликом треба истаћи могућност сваког од ових средстава и време потребно за његов развој, односно израду. Зборови овакве врсте могу бити од велике помоћи у уздизању стручне спреме резервних официра.

*

Да би се време на збору што рационалније искористило и сачувало интересовање, активност и свежина учесника, потребно је да се припреме за збор што солидније изврше. Њих треба отпочети благовремено (најмање два месеца пре почетка збора). Све радње које ће се приказати учесницима збора треба благовремено испробати и извршиоцима оставити довољно времена за евентуалне исправке. Ако су у питању методско-показна занимања, она се могу у току припреме збора и више пута поновити — све док се не постигне потребан квалитет.

При организацији збора треба решити низ питања од којих ћу поменути најважнија:

Циљ и време трајања збора. Као што је већ напоменуто, наставним зборовима могу бити постављени различити задаци. При томе се на једном збору најчешће решава више задатака, чиме се најрационалније искоришћава расположиво време. Према главном задатку одређује се и основни циљ збора (методски, организациони, за упознавање са новинама у техници и тактици итд.).

Време трајања збора одређује се према циљу збора и броју и обиму питања која се на њему желе прорадити. Искуство је показало да један збор, начелно, не треба да траје дужи од 6 дана, јер се у овом времену може постићи високи интензитет рада без бојазни да ће наступити замор и опасти интерес учесника. Исто тако зборови не би требало да трају мање од три дана, јер се за овако кратко време не би исплатили издаци око доласка и повратка учесника.

Програм и распоред рада на збору. Пошто се постави циљ збора и одреди време његовог трајања, саставља се програм збора. При томе се најпре одабирају питања која ће се на збору обрађивати, а затим се одређују форме рада. Према садржини појединих наставних питања одређује се време за њихову прораду, и најзад се саставља распоред рада. На овај начин оформљен „Програм и распоред рада на збору“ даје се учесницима одмах по доласку на збор. (Види пример на следећој страни.)

ПРОГРАМ И РАСПОРЕД РАДА

збора начелника артиљерије пп на дан 7, 8 и 9 марта 1956 г.

Датум и дан	Време	Место	Садржај рада	Ко руководи или рефереше	Напомене за руководство и учеснике
7. III - среда	7.30— 9.00	учионица	анкета	сви учесници дају писмен одговор	у 14.30 руководство збора даје учесницима задатак за показно занимање
	9.15—12.00		реферат и дискусија о теми: „Место и улога НА пп у руковођењу пословима у вези са наставом и бојевом готовости арт. јединица пука“	референт... у дискусији учествују сви учесници збора	
	12.15—13.45		дискусија о теми: „Улога и место НА пп у припремном периоду и у току боја“	учествују сви учесници збора	
	14.00—14.30		закључци из дискусије и упутства за даљи рад	референт... (претставник команде која је сазвала збор)	
	у слободном времену	по одлуци учесника	развија се и оформљење плана за методичко-показно занимање (према добијеном задатку)	сви учесници збора	
8. III - четвртак	8.00— 9.45	у кругу	методско-показно занимање са дискусијом	занимање изводи... у дискусији учествују сви учесници	полазак испред Дома ЈНА у 7.15, у кругу... учесници предају своје рачуне за показно занимање, у 12.30 руководство предаје учесницима тактички задатак у 14.15 повратак са места које ће се на земљишту одредити
	10.00—12.30	на земљишту	приказ организације великог секторног полигона и рада на њему	мајор...	
	12.30—14.00		лично извиђање НА пп по тактичком задатку из теме: „Планирање и организација рада ОНГ у нападу пп“	сви учесници збора	
	у слободном времену		по одлуци учесника	припрема учесника за излагање предлога НА пп, ком. рекогносцирање НА пп, организацију рада ОНГ (у улози к-дира подгрупе ОНГ), израду плана-шеме ОНГ	
9. III - петак	8.00—12.00	на земљишту	прорада тактичког задатка из теме: „Планирање и организација рада ОНГ у нападу пп“;	ппуковник... ----- (сазивач збора)	полазак испред Дома ЈНА у 7.15 час., у 12.00 учесници предају план-шеме ОНГ у 14.15 повратак из круга....
	12.30—14.00	у зборници	ком. рекогносцирање НА пп; организација рада к-дира подгрупе ОНГ и садејство са пеш. стар. закључци о раду на збору и упутства за даљи рад у трупи		

Учесници збора. Када се ради о збору посвећеном вршењу одређене функционалне дужности, избор учесника је лако извршити. Међутим, ако се ради о обради питања која се тичу већег броја старешина (на пример ПТО), избор учесника је теже извршити, јер се питање односи на старешине од најнижих до највиших чинова. Зато је у оваквим случајевима потребно поделити учеснике на 2—3 групе, обухватајући у свакој од њих старешине које се налазе на сличним дужностима. При томе зборовима на нижем нивоу треба да присуствују и они руководиоци који посредно руководе одређеном наставом или су одговорни за послове који се на збору обављају. На пример, на ПТ збору, на коме су учесници командири ПТ батерија и начелници артиљерије пп, треба да учествују и начелници артиљерије дивизија. Ово би било и једна гаранција више да ће се закључци са збора једнообразно спроводити у трупи.

Најзад, да би се искуства са зборова преносила и на друге команде, корисно је да зборовима присуствују и претставници других команди.

Материјално обезбеђење збора. Већ је истакнута важност солидног материјалног обезбеђења збора, које има вишеструки значај. Пре свега, учесницима се пружа могућност да упознају разне врсте и моделе помоћних учила и уведу их у наставу код својих јединица. Затим, могу да виде далеко потпуније материјално обезбеђење но у редовној трупној настави. Најзад, многе елементе материјалног обезбеђења учесници могу видети једино на оваквим зборовима.

Документација. При организовању сваког збора морају се обрадити извесна документа, као: глобалан план збора (циљ, учесници, време, место, материјално обезбеђење, потребан кредит), програм и распоред рада, претходно наређење, итд. Затим, према врсти и циљу збора треба припремити сва потребна документа, као: анкету (и одговоре на њу), тактички задатак, реферате, план методско-показних (или показних) вежби, план материјалног обезбеђења, разне помоћне материјале (секције, скице, шеме и таблице) итд. Најзад, корисно је припремити лекције и друге материјале о одређеним питањима која ће се на збору прорађивати, а првенствено о новим или недовољно обрађеним питањима у расположивим правилима и литератури. Претходно наређење за збор треба издати благовремено, тако да га учесници приме најмање месец дана пре почетка збора (да би се обезбедило учешће свих позваних и спречило њихово отсуство из команде у време збора). У њему се оријентирно износе најпотребнији подаци (циљ и време збора — декада у месецу —, учесници, питања о којима ће се дискутовати, материјал који учесници збора треба да прораде до доласка итд.).

Приликом указивања на материјале које учесници треба да прорачунају до почетка збора, треба навести не само разна правила и упутства, већ и ширу литературу (часописе, билтене, разне брошуре итд.).

У извршном наређењу, које учесници треба да приме најмање 5 дана пре почетка збора, треба прецизирати време трајања збора, време и место јављања учесника и шта од спреме треба да понесу.

Завршна конференција. Начелно, на крају сваког збора треба одржати завршну конференцију на којој ће руководство збора дати закључке о току и успеху збора (а посебно о нејасним и спорним питањима), као и упутство за даљи рад. Ови закључци, који треба да буду аргументовани како материјалима са збора тако и подацима са којима се од раније располаже, треба да послуже као основа за даљи рад који је у вези са питањима која су се на збору обрађивала.

Најзад, треба захтевати од учесника да по повратку у своје команде реферишу својим претпостављеним о раду збора, донетим закључцима и примљеним упутствима за рад. Сем тога, корисно је да команда која је организовала збор, по његовом завршетку, писмено обавести потчињене команде о резултатима и закључцима збора уз наређење да се учесницима збора укаже пуна помоћ у спровођењу ових закључака.